

Violetta JENDRYCZKA

BEZPIECZEŃSTWO TRANSPORTU LOTNICZEGO W POLSCE

W artykule omówiony został problem działania UE w zakresie poprawy bezpieczeństwa w transporcie lotniczym. Głównie poprzez zobowiązanie państw członkowskich do zmniejszenia liczby zagrożeń. Polska musi podjąć intensywne działania zmian aby obecny system bezpieczeństwa transportu lotniczego w dużej części się poprawił.

WSTĘP

Lata praktyk i doświadczeń Polski wskazują, że każde nowe pomysły, programy powinny być wdrażane z uwzględnieniem kilku kluczowych zasad jakimi są:

1. zasada systemowego podejścia do zarządzania bezpieczeństwem
2. zasada poprawy bezpieczeństwa ruchu
3. zasada stawiania ilościowych celów
4. zasada formułowania działań strategicznych oparta na podstawowych filarach bezpieczeństwa ONZ
5. zasada koncentracji na głównych problemach.

Na poziomie krajowym i regionalnym zarządzanie bezpieczeństwem powinno uwzględniać trzy powiązane ze sobą elementy takie jak:

- funkcję zarządzania instytucjonalnego
- konkretne działania
- rezultaty

1. DYREKTYWY UNIJNE, IATA, ICAO

ICAO- organizacja międzynarodowego lotnictwa cywilnego. Jest w szczególności odpowiedzialna za opracowanie i wdrażanie międzynarodowych przepisów regulujących bezpieczeństwo ruchu lotniczego i ekonomię transportu.¹ Polska weszła w skład ICO ostаточно w momencie ratyfikacji konwencji czyli 20 listopada 1958 roku.

IATA- Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych-Światowa organizacja handlowa.

W obecnej chwili skupia 230 przewoźników wykorzystujących linie lotnicze. Organizacji międzynarodowych które łączą się poprzez wiele połączeń lub na rzecz interesów jest wiele. W transporcie lotniczym jest to duże ułatwienie. Podobnie jest ze wspólnym prawem lotniczym. Wspólne prawo lotnicze nie reguluje wszystkich zagadnień europejskiego lotnictwa cywilnego czy transportu lotniczego, daje jednak możliwość realizacji wspólnych celów np. ustanowienie wspólnego rynku; Wspólna praca przynosi wiele korzyści ekonomicznych jak również z tytułu bezpieczeństwa; Wspólne cele i interesy pozwalają na sprawniejszy rozwój oraz modernizację; Wspólne prawo lotnicze przynosi wiele korzyści jako najważniejsze można wymienić:

-wzrosła liczba nowych oraz rozkładowych przewoźników oraz łączących państwa członkowskie

-zwiększyła się dynamika konkurencji w całym sektorze, a ceny zmieniły się na korzyść konsumentów.²

Ujednoczenie oraz wspólne prawo lotnicze prowadzi przede wszystkim do uczciwej i nie zakłócającej konkurencji. Wspomniana wcześniej organizacja IATA jest wsparciem dla przemysłu lotniczego m.in. dla celów jednorodności cen biletów; To IATA podzieliła świat na 3 regiony

1. NORAM I LATAM- Północna i Południowa Ameryka
2. EMEA- Europa, kraje Bliskiego Wschodu
3. APAC- Azja, Australia, Nowa Zelandia.

IATA nadaje kod IATA oraz dwuznakowy kod liniom lotniczym.

IATA można dziś uznać iż jest ogólnosiwiatowym regulatorem ds. transportu lotniczego towarów i wydaje tzw. IATA Dangerous Goods Regulations manual będący wykładnią prawną

LOT jest członkiem: IATA jego symbol to- LO; Sojuszu lotniczego Star Alliance.

LOT członkiem IATA został w 1930 roku i tego samego roku odbył się pierwszy lot na trasie Warszawa-Bukareszt. Z upływem czasu i rozwoju powstała odnoga IATA jaką jest- APJC (agency programme joint council) w skład wchodzi reprezentanci członków IATA podejmowane są najważniejsze decyzje. Dziś APJC stanowi fundament rynku sprzedaży agencyjnej biletów lotniczych.³ Poza funkcją zewnętrzną pełni również istotną funkcję wewnętrzną jaką jest działalność na rzecz członków zrzeszenia. Wszystkie wyżej wymienione uregulowania mają na celu jedno:” uregulowania, które mają bezpośredni wpływ na warunki konkurowania przewoźników na wolnym, jednolitym wspólnym rynku, jak również dostęp do tego rynku”⁴ Uregulowania powstałe pomagają w stałym i ciągłym rozwoju rynku lotniczego.

”Najistotniejszą sprawą jest przestrzeganie standardów bezpieczeństwa ustanowionych w większości przez ICAO, oraz tego aby pasażer miał zapewnioną na najwyższym poziomie ochronę podczas podróży.

Aby płynnie i bez zakłóceń taki system działań mógł w pełni funkcjonować zostały pojęte pewne ograniczenia na rynku, które leżą w interesie publicznym. Są to:

- zakaz nieuczciwych praktyk w umowach z konsumentami
- zabezpieczenia klientów w podróżach pakietowych
- wymagania co do ochrony środowiska
- szeroko rozumiane wymagania techniczne związanych z bezpieczeństwem lotów
- określenia obowiązków przewoźników lotniczych.

² www.za-iata.pl

³ www.ce.uw.edu.pl

⁴ http://geografia.na6.pl/transport-lotniczy-w-polsce

¹ www.ce.uw.edu.pl

Efektom współpracy jest przede wszystkim:

- wzrost liczby nowych oraz rozkładowych przewoźników
- zwiększyła się dynamika konkurencji w całym sektorze
- zmiana cen na korzyść konsumentów.

2. SYSTEMY BEZPIECZEŃSTWA TRANSPORTU W POLSCE

Położenie naszego kraju przynosi nam wiele korzyści. Położenie w centralnej części szlaków komunikacyjnych Europy, zarówno ze wschodu na zachód jak i z północy na południe, wymuszają doskonałą organizację sieci komunikacyjnej dla wszystkich gałęzi transportu. Dobra organizacja komunikacyjna to duże nakłady finansowe ze strony państwa na przeprowadzenie nowych inwestycji i stałych modernizacji. Według ekspertów ekonomii korzystne wpływy czerpane są gdy występują własne zaplecza techniczne dla każdej gałęzi transportu. Polska jest producentem wielu środków transportu używanych w transporcie, nawet dla transportu lotniczego. Jednak nie produkuje się samolotów pasażerskich, natomiast produkuje się części składowe tych maszyn. Pomimo iż nie produkuje się dużych samolotów pasażerskich, to wytwarzamy:

- szybowce
- śmigłowce
- samoloty do gaszenia pożarów
- samoloty do rozpylania nawozów.⁵

Wiek XX to rozwój przemysłu i transportu lotniczego, nastąpiło głównie w skutek postępu technologii i rozwoju cywilizacji, który tak naprawdę częściowo wymusił możliwość szybszego poruszania się, głównie na dalekie odległości. Kolejne lata to okres unowocześniania samolotów aby można było podróżować szybko i bezpiecznie. Pozytywne aspekty transportu lotniczego to:

- możliwość szybkiego przemieszczania się z kontynentu na kontynent
- komfort podróży
- bezpieczeństwo

Sytuacja transportu lotniczego w Polsce nie jest najlepsza; pokazuje przede wszystkim, że nasz kraj jest daleko w tyle za państwami zachodnimi. Transport lotniczy wewnątrz kraju ma znikome znaczenie, głównie spowodowane jest to przez wysokie ceny biletów za zbyt krótkie odległości. Sytuacja materialna społeczeństwa polskiego doprowadza do rezygnacji z transportu lotniczego na rzecz innych środków transportu, które są znacznie tańsze. Jednak w przypadku podróży międzynarodowych góruje transport lotniczy i zdecydowanie większa część osób korzysta z tego środka lokomocji.

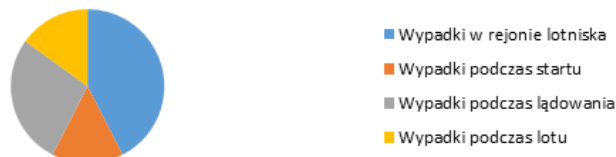
Kryzys finansowy kraju w dużej mierze ma odzwierciedlenie w spadku ilości podróży lotniczych, co jest konsekwencją wzrostu kosztów podróży lotniczych lub też po prostu likwidacją połączeń na trasach mało rentownych. Mimo wszystko nasze położenie geograficzne oraz przynależność do UE zobowiązuje nas do dalszych postępów w rozwoju oraz standaryzacji podróży. Dlatego jakkolwiek kryzys może być jedynie wahaniem tymczasowym by znów nastąpił wzrost liczby pasażerów transportu lotniczego w Polsce. Znoszenie barier w stosunkach gospodarczych głównie pomiędzy Polską i UE zwiększyło mobilność Polskiego społeczeństwa, co doprowadziło w efekcie do wzrostu międzynarodowego ruchu pasażerskiego na polskich lotniskach.⁶

Rozwój lotniczych przewozów ładunków (cargo), mają po dziś w Polsce znikome znaczenie; jest to spowodowane głównie wyso-

kimi kosztami oraz brakiem odpowiednio funkcjonującej infrastruktury.

Mimo swej technologii i szybkości i ten rodzaj transportu czasem zawodzi pociągając za sobą wiele ofiar. Bezpieczeństwo transportu lotniczego jest jednym z najważniejszych elementów jego funkcjonowania. Raz do roku publikowany jest raport ze stanu bezpieczeństwa lotów, dzięki czemu można analizować m.in. wskaźniki liczby ofiar wypadków lotniczych. Poniższy rysunek Rys.1 ukazuje w jakich okolicznościach do wypadków dochodzi najczęściej.⁷

Przyczyny wypadków lotniczych

Rys. 1. Przyczyny wypadków lotniczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bezpieczeństwo Lotów*.

Przemysł lotniczy stale prowadzi badania dotyczące bezpieczeństwa w transporcie lotniczym. Minister jest głównym organem administracji rządowej w sprawach lotnictwa cywilnego. Sprawuje nadzór nad Polskim lotnictwem oraz nad działalnością obcego lotnictwa cywilnego w Polsce. Ciągły rozwój lotnictwa w Polsce stawia wielkie wyzwania np.: konieczność zapewnienia jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa przy wciąż rosnącej liczbie pasażerów i usług transportu lotniczego.

Po wstąpieniu do UE Polska przekształca swój system zarządzania bezpieczeństwem w system proaktywny tzn. umożliwiający przewidywanie potencjalnych zagrożeń w celu dalszego ograniczenia wystąpienia wypadku lotniczego i stale prowadzić do utrzymania poziomu akceptowalności ryzyka. Po dziś dzień wszelkie działania organizacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w transporcie lotniczym pełnią również rolę profilaktycznego bezpieczeństwa lotów, które mają na celu szczególnie zmianę mentalności i świadomości użytkowników polskiej przestrzeni powietrznej oraz uświadomienie zagrożeń występujących w lotnictwie.

Kolejnym organem dbającym o bezpieczeństwo w Polskim transporcie lotniczym jest Państwowa Komisja Badań Wypadków Lotniczych, która zajmuje się badaniem wypadków i incydentów lotniczych. Głównym zadaniem Urzędu Lotnictwa Cywilnego jest troska o bezpieczeństwo transportu i podejmowanie działań w celu bezpieczeństwa lotu poprzez:

- -gromadzenie, przetwarzanie i przechowywanie wszelkich informacji w bazie danych
- -rozpowszechnianie informacji o zdarzeniach lotniczych
- -wydawanie zleceń profilaktycznych
- -wymiana danych oraz udostępnianie organom państw członkowskich UE i Komisji Europejskiej na podstawie zdarzeń z zachowaniem zasady poufności informacji dotyczącej bezpieczeństwa lotów.

Kontrola bezpieczeństwa daje możliwość poddania wszystkich pasażerów i ich bagaży kontroli. Kontrola ta polega na wykorzystaniu technologii w celu wykrycia przedmiotów zbrojnych.. Lista przedmiotów zabronionych do przewozu drogą lotniczą dostępna jest na stronie internetowej. Wśród wszystkich organów dbających o bezpieczeństwo w transporcie lotniczym, powstał również organ

⁵ <http://geografia.na6.pl/transport-lotniczy-w-polsce>

⁶ <https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/transport/lotnictwo/bezpieczenstwo-w-ruchu-lotniczym/>

⁷ *Bezpieczeństwo Lotów*, E.Klich

opiniodawczo-doradczy jakim jest Rada Ochrony i Ułatwień Lotnictwa Cywilnego. W jej skład wchodzi:

- przedstawiciele ministerstw
  - przedstawiciele organizacji lotniczych
  - zarządzający lotniskami
  - zarządzający ruchem lotniczym, przedstawiciele uczelni wyższych ds. lotnictwa⁸
- Ich główne pełnione funkcje to:
- opiniowanie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego
  - opiniowanie stanowiska ułatwień wskazanych przez ministra
  - opiniowanie Krajowego Programu Ułatwień w Zakresie Lotnictwa Cywilnego
  - opracowanie stanowiska w sprawach ochrony lotnictwa cywilnego wykazanych przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju
  - Inicjowanie i opiniowanie spraw oraz pośredniczenie w wymianie opinii⁹

Wszelkie procesy bezpieczeństwa są postrzegane jako proces monitorowania i utrzymania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. W Polsce na chwilę obecną bezpieczeństwo w transporcie lotniczym jest małymi krokami dostosowywane do europejskich i światowych standardów. Wdraża się takie rozwiązania które będą służyć całemu systemowi a nie wyłącznie jego wybranym elementom. Stale dokonywane inwestycje i modernizacje dokonywane są głównie ze środków:

- środki własne
- środki kredytowe podmiotów zarządzających lotniskami
- środki publiczne
- środki unijne
- budżet państwa –utrzymanie lotniczych przejść granicznych
- wsparcie ze środków publicznych na finansowanie lub współfinansowanie inwestycji
- budżety samorządów –na dofinansowanie obowiązku użyteczności publicznej wykonywanej przez zarządzających lotniskami oraz przewoźników
- budżety samorządów- na finansowanie budowy nowych lotnisk oraz innych inwestycji rozwojowych.

Dotacje celowe Urzędu Lotnictwa Cywilnego z przeznaczeniem na:

- dofinansowanie zakupu sprzętu i urządzeń niezbędnych dla bezpieczeństwa działalności lotniczej i nadzoru
  - dofinansowanie obowiązku użyteczności publicznej wykonywanej przez zarządzających lotniskami oraz przewoźników
- Kapitał prywatny w tym partnerstwo publiczno-prywatne.

Do roku 2020 nie przewidziano jakichkolwiek zmian we źródłach finansowania projektów infrastruktury lotnictwa. Celem głównym modernizacji i unowocześnianiu transportu lotniczego to zapewnienie warunków do zrównoważonego rozwoju rynku pasażerskiego oraz cargo z jednoczesnym zapewnieniem najwyższych standardów bezpieczeństwa oraz ochrony środowiska.

Kolejne kierunki inwestycji mają zostać dokonane w:

- zwiększeniu przepustowości infrastruktury istniejących portów lotniczych,
- zapewnienie warunków dla efektywnego rozwoju lotnictwa w regionalnych portach lotniczych, w szczególności w Polsce wschodniej i Północno-Zachodniej,
- zwiększenie udziału transportu lotniczego w transporcie intermodalnym
- zapewnienie zrównoważonego dla środowiska rozwoju polskiego rynku lotniczego
- zwiększenie przepustowości przestrzeni powietrznej poprzez wdrożenie inicjatyw związanych z Jednolitą Europejską Przestrzenią Powietrzną (ang. Single Europeansky).¹⁰

PODSUMOWANIE

. Poprawa bezpieczeństwa to chęć występowania i angażowania się na arenie międzynarodowej. Transport lotniczy posiada wiele zalet, są to m.in. szybkość, jest uważany za najbezpieczniejszy rodzaj transportu, ma niewielki wpływ na środowisko. Jednak jest drogi oraz jest ograniczony wagowo.

BIBLIOGRAFIA

1. www.za-iata.pl
2. www.ce.uw.edu.pl
3. <http://geografia.na6.pl/transport-lotniczy-w-Polsce>
4. <https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/transport/lotnictwo/bezpieczenstwo-w-ruchu-lotniczym/>
5. Bezpieczeństwo Lotów, E.Klich

Paper discussed the problem of EU action to improve safety in air transport. Mainly by obliging Member States to reduce the number of threats. Poland has to make intensive changes so that the current air transport security system has improved a lot.

Autorzy:

mgr inż. Violetta Jendryczka – Akademia Morska w Szczecinie

⁸ <https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/transport/lotnictwo/bezpieczenstwo-w-ruchu-lotniczym/>

⁹ <https://www.mir.gov.pl/strony/zadania/transport/lotnictwo/bezpieczenstwo-w-ruchu-lotniczym/>

¹⁰ Strategia rozwoju transportu do 2020 roku z perspektywą do 2030 roku, s: 94